

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum voluntas dæmonum sit obstinata in malo. art. 2. disp. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

rales, nempe intellectus & voluntas, integræ in eis permanerint, vt Dionysius cap. 4. de diuinis nominibus parte 4. affirmat, & cum eo communis Doctorum sententia, nihilominus tum vim cruciatuum, quos patiuntur, tum prauitatem voluntatis, odium & inuidiam, eos nonnihil distrahere ab vsu contemplationis & scientiæ. Porro intellectum & voluntatem in eis integra quoad vim naturalem mansisse, cedit in maiorem ipsorum cruciatum & miseriam, eò quòd, quò plus penetrant miserum suum statum & afflictionem, eò plus doleant, maioriq; afficiantur tristitia voluntatis.

2. conclus. Nullum habitum supernaturalem mansit in demonibus: non tamen primùm damnati sunt, pœnæque æterna puniri cœperunt, omnibus sunt spoliati tamquam eis profusus indigni, & tamquam hostes omnino ab spe vitæ æternæ, & ab omni re, quæ ad illam ordinabat, profusus exclusi, nulla item cognitio supernaturalis in eis mansit, quæ ad ordinem gratiæ spectet, aut à Deo per auxilium supernaturale sit cleuata. Hæc est satis consona rationi, eamque ostendimus 2. 2. q. 5. art. 2.

3. conclus. Tertia conclusio. Aliqua cognitio rerum supernaturalium est in demonibus: non tamen tot rerum, quot habuissent cognitionem si non peccassent. Prior pars probatur, quia recordantur rerum, quæ ipsis supernaturaliter reuelata sunt, dum erant in via. Præterea quia conuicti euidentia miraculorum, & rerum quas experiuntur, fidem adhibent veritatibus fidei nostræ. Atque de eiusmodi fide intelligitur illud Iacobi 2. *Demonibus credunt, & contremiscunt.* Non verò quasi eliciant actum supernaturalem fidei, à Deo per conuictum habitum supernaturalis, aut per auxilium supernaturale ad esse supernaturale cleuatum. Posterior pars conclusionis satis nota est: carent namque cognitione plurimarum rerum, quæ angelis sanctis vel in Verbo vel extra Verbum, reuelata sunt, quæque ipsis fuissent etiam reuelata, si in bono perstitissent.

Demonibus recordantur rerum quæ ipsis fuerant reuelata in via.

ARTICVLVS II.

Virum voluntas demonum sit obstinata in malo.

DISPUTATIO I.

ERROR fuit Origenis, vt hoc loco D. Thomas affirmat, voluntatem demonum non ita obstinatam esse in malo, quin conuerti, resurgereque possint à peccatis, & vita æterna potiri. Docuit namque tam homines, quam angelos in quocumque statu, siue is beatitudinis, siue damnationis, & cruciatuum inferni sit, retinere libertatem arbitrij, ad bonum & ad malum, ac proinde beatos posse decidere à beatitudine iam adepta, & damnari, & similiter damnatos resurgere posse à peccatis, & beatitudinem obtinere. Imò futurum aliquando, vt tam hominum quam angelorum cruciatibus & damnatio finiantur, regnentque cum Christo in beatitudine. Ita planè affirmat 1. lib. Periarchon cap. 5. & 6. vbi docet, *Luciferum & angelos eius de beatitudine iam adepta cecidisse, in eumque sensum exponit testimonia Isaia 14. & Ezech. 20. tandemque futurum esse docet, vt damnatorum tormenta finiantur, & cum Christo in beatitudine regnent: eoque modo censet futurum esse, vt omnia subiecta sint Christo, nullumque habeat inimicum, sed omnium genua ei flectantur, cum tradiderit Deo, & Patri regnum, citatque in huius rei confirmationem nonnulla alia Scripturæ testimonia perperam intellecta. At-*

Molina in D. Thom.

que huic illius errori consonant multa alia, quæ in superioribus Origenem circa angelos, & hominum animas sensisse retulimus.

Non solus D. Thom. hunc errorem tribuit Origeni, sed etiam multi alij Patres, in quibus numerantur Epiphanius in epistola ad Ioannem Hierosolymitanum Episcopum, quæ habetur 2. tomo operum Hieronymi. Hieronymus in illud Proterbi. 2. *Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non reuertuntur.* In epistola ad Auitum, & in Apologia contra Rufinum: quo in loco testatur, eundem errorem tribuisse Origeni Theophilum Episcopum, & Anastasium Summum Pontificem, sic obiciens Rufino: *Quid facient epistola Theophili Episcopi? quid Pape Anastasij in toto orbe hæreticum prosequentes? cum liberatus sub nomine Pamphili editus, pugnet contra epistolas eorum.* Eundem tribuit illi Augustinus de hæresibus ad Quod vult Deum, hæresi 43. his verbis: *Sunt & alia huius Origenis dogmata, quæ Catholica Ecclesia omnino non recipit: in quibus nec ipsum falsò arguit, nec potest ab eius defensoribus excusari, maxime de purgatione & liberatione, ac rursus post longam tempus ad eadem mala reuolutione rationalis vniuersæ creaturæ. Quis enim Catholicus Christianus, vel doctus vel indoctus, non vehementer exhorrescat eam, quam dicit, purgationem malorum, id est, etiam eos, qui hanc vitam in flagitiis & facinoribus & sacrilegiis, atque impietatibus, quamlibet maximis finierunt, ipsam etiam postremo diabolum, atque angelos eius, quamuis post longissima tempora, purgatos atque liberatos regno Dei, lucique restitui, & rursus post longissima tempora omnes, qui liberati sunt, ad hæc mala denuo relabi & reuerti, & has vices alternantes beatitudinum, & miseriarum rationalis creaturæ semper fuisse, & semper fore.* Eundem refert, & impugnat 21. de Ciuitate Dei c. 17. & 23. Eundem illi tribuit Phorius Patriarcha Constantinopolitanus in epistola ad Michaelem Bulgaria principem de septem Conciliis œcumenicis, quæ habetur in principio 1. tomi Conciliorum per Laurentium Surium cap. 5. Sophronius in sua epistola, quæ habetur in 6. Synodo actione 11. & tamquam orthodoxa suscipitur à Concilio actione 13. *Non idcirco, inquit, quòd hominum anima incorruptionem receperunt, ideo & ante corpora eas fuisse suspicabimur, vel ante huius visibilis mundi prolationem, atque compaginem in sempiterna quadam vita positas arbitrabimur, vitamque habuisse caelestem asserimus, & incarnatam, seu incorporatam vitam videntes perpetuam in celo aliquando non existenti, sicut Origenes erroneus constituit, & huius complices Didymus, & Euagrius, & reliqua eorum fabularum excogitatrix sodalitas. Et infestis: Finem esse volentes supplicij, & omnium quidem sensibilem omnimoda corruptionem subintroducetes. Omnium verò rationalium angelorum, hominum, demonum restaurationem asserentes. Leo etiam 1. epist. 11. ad Iulianum Episcopum Coëntem: *Quod in Origene, inquit, merito damnatum est, qui animarum antequam corporibus infererentur, non solum vitas, sed & diuersas fuisse asseruit actiones, necesse est, vt etiam in isto (Eutychete scilicet) nisi maluerit sententiam abdicare, plebatur.* Porro cum errore de vnione animarum corporibus pro qualitate actionum, quas ante illam vnionem gefserunt, coniunctus est huiusmodi Origen. error de quo disputamus. Itè in 5. Synod. act. 5. inter alia quæ logasie aduersus Theodorum Mopsuestenum referuntur, dicitur: *Multos etiã alios inuenimus post mortem anathematizatos, nec non etiam Origenem, si ad tempora Theophili sanctæ memoriæ vel superius aliquis recurrerit post mortem inueniet anathematizatum: quod etiam nunc in ipso fecit, & vestra sanctitas, & Vigilius religiosissimus**

Ggg 3

ssimus Papa antiquioris Romæ. Hæc eadem referuntur 24. q. 2. c. Sanæ. Et in eadem 5. Synodo actione 8. anathematismo 11. sic scribitur: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, Eutychetem, Origenem cum impiis eorum conscriptis, & alios omnes hereticos, qui condemnati, & anathematizati sunt à sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, & à prædictis sanctis quatuor Conciliis, & eos qui similia prædictis hereticis sapuerunt, vel sapiunt, & usq; ad mortem in sua impietate permanserunt vel permanent, talis anatema sit.* Hæc eadem Origenis damnatio est, cuius Sanctus Liberatus in Breuiario cap. 23. 2. tomo Conciliorum his verbis meminit: *Iubente Imperatore, dictata est in Origenem, & in illa capitula anathematis damnatio, quam subscribentes, unâ cum Menna Archiepiscopo apud Constantinopolim reperti, deinde directæ est Vigilio Romano Episcopo, Zoila Alexandrino, Euphremio Antiocheno, & Petro Hierosolymitano. Quibus eam accipientibus & subscribentibus, Origenes damnatus est mortuus, qui viuens olim fuerat antea condemnatus. Item c. Sancta Romana Ecclesia, 15. dist. Gelasius in Concilio 70. Episcoporum Romæ habitus: Illa, inquit, de Rufino sentimus, qua beatum Hieronymum sentire cognoscimus. Et non solum de Rufino, sed etiam de vniuersis, quos vir sapiens memoratus Xelo Dei, & fidei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula, que vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus: reliqua autem omnia cum autore suo dicimus esse reuenda. Item Chronicon Eusebij Cesarientis, atque eiusdem historie Ecclesiastica libros, quamuis in primo narrationis sue libro reperit, & postea in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum.*

Pamphilus Martyr, Eusebij Cesarientis contemporaneus & familiaris, apologiam edidit, quæ in fine primi tomi operum Origenis habetur, quæ à crimine hæreseos Origenem vindicare conatur, contendens multa ab hereticis operibus Origenis fuisse inserta, vt gloriarentur se tantum Doctorem suorum errorum habere patronum, ostendensq; ex aliis locis operum eiusdem Origenis eum in multis contrarium docuisse. *Quod si, inquit, in aliquibus errauit, sine pernicia id asseruit, paratus in omnibus sequi dogmata fidei & Ecclesie: id quod multis testimoniis, quæ passim in operibus Origenis reperiuntur, quæ id sanè præ se ferunt ostendit.*

Hieronymus in apologia contra Rufinum negat librum illum esse Pamphili, ductus; quod Eusebius Cesarientis in vita Pamphili affirmet, prædictum Pamphilum nullum scripsisse librum. At certè idem Eusebius lib. 6. Ecclesiastica historie c. 24. asseuerat, Pamphilum unâ cum ipsomet Eusebio Apologiam scripsisse in defensionem Origenis. Quod fit, vt illa tum Pamphili, vt dicit Rufinus, qui eam latinitate donauit, tum Eusebij (qui ob nimiam cum Pamphilo familiaritatem, Eusebius Pamphili consuevit appellari) vt Hieronymus, & alij affirmant, potuerit appellari. Verumtamen Gelasius cap. Sancta Romana Ecclesia, citato, vitio Eusebio vertit, quod de laudibus & excusatione Origenis schismatici librum scripserit. Et Antipater Bostrensis Episcopus refutationem Apologiae Eusebij Pamphili pro Origene composuit, vt habetur 3. tomo Conciliorum in editione Surij in 2. Synodo Nicena, actione 5.

Origenem defendit etiam Rufinus in Apologia pro Origene aduersus Hieronymum. Atque inter alia ex quadam epistola Origenis ad quosdam earos suos Alexandria habitantes, refert, Origenem adhuc viuentem conquestum fuisse, quod

quædam ipsius opera essent ab hereticis deprauata, & quod ad rem præsentem attinet, peculiariter conuenit sibi fuisse impostum quod asseruerit, diabolum aliquando fore saluandum, quod, ait, ne infans asserere potuit. Origen, præterea, defendunt Iacobus Metlinus in Apologia pro Origene, Ioannes Picus Mirandula in sua Apologia, in disputatione de salute Origenis, Sixtus etiam Senensis libro 4. Bibliotheca, dum de Origene & de illius operibus loquitur illum excusat. Dominicus à Soto in 4. dist. 45. quæst. 2. art. 2. & dist. 50. quæst. 1. art. 1. arbitrat, Origenem non perseuerasse in errore de quo disputamus.

Ego verò, licet percuferem Origenem ab hæreseos crimine vindicare, & non dubitem præcipuum Ecclesie institutum in illo cum dogmatibus suis damnando, non tam fuisse damnare hominem, definireque illum in peccato hæreseos ex hac vita discessisse, quam damnare dogmata, quæ illi tribuuntur, omnemque ab eis, & ab eorum autore in bonum Ecclesie, auferre auctoritatem: licet etiam videam temporibus Origenis res non adeo fuisse elucidatas, quin absque crimine, viri etiam docti in multis errare potuerint in quibus post illa tempora

sine grauissimo crimine errare non possent: denique licet non me lateat ad hæreseos crimen non satis esse temeritatem, & lethale peccatum in re aliqua contra ea, quæ fides docet, asserenda, sed necessariam insuper esse pertinaciam, hoc est, quod asserit intelligat se ab eo, quod tamquam Catholicam fidem tenet Ecclesia, deuiare, multaq; comperiam in Origene, quæ præparatum animum ad parendum, consentiendumque cum Ecclesia non leuiter indicant, eumque sine pertinacia, imò etiam sine tenacitate asseruisse absurda, quæ passim in operibus illius comperiuntur: post talem tamen, ac tantam nubem testium, non solum doctissimorum & Sanctorum, sed etiam summorum pontificum, & Conciliorum vniuersalium, à quibus post Apologias Pamphili, Eusebij, Rufini, & aliorum, hæreticus appellatur, nec solum opera ipsius, sed & ipsemet vt hæreticus damnatur, nec pium sanè, nec temeritate vacuum esse iudico asseuerare, quod hæreticus non fuerit: præsertim cum tam multa patenter cum Scripturis sacris pugnantia, non solum in operibus illius, quæ extant, sed etiam in innumeris aliis, quæ non extant, reperiantur. Atque haud scio an recentiores, qui Origenem defendunt, ad definitiones omnes Ecclesie, quæ eum damnant, & hæreticum appellant attenderint.

Quicquid hac de re Origenes senserit, testimonia sequentia demonstrant, errorem esse in fide asseuerare, pœnam, qua damnati apud inferos torquentur, aliquando cessaturam. Ecclesiastic. 11. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Psalm. 6. *Conuertere Domine, & eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam, quoniam non est in morte, qui memor sit tui (vt scilicet à te tunc petat veniam, quasi dicat, difficile admodum tunc fit) in inferno autem quis confitebitur tibi? Quasi dicat, nullus sanè, nullaque ratione esse potest, vt quis tibi confiteatur & ad te conuertatur, pœnâq; illius loci eradat. Isaia 33. *Quis poterit habitare de vobis cum ardoribus sempiternis? Isaia ultimo: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Marci 9. *Bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* March. 15.*

Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo & angelis eius.* Et infra: *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Apocalyp. 20. *Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi bestia, & pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.* In Concilio Lateranensi I. cap. *Firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica.* *Venturus est in fine sæculi iudicare vivos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis, quam electis.* *Qui omnes cum suis corporibus resurgent, que nunc gestant, ut recipiant secundum merita sua, siue bona fuerint, siue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.* In simbolo Athanasij: *Quam nisi quis integrum inuolaturamque serauerit, absque dubio in æternum peribit.* Et infra: *Qui bona egerunt ibunt in vitam æternam, qui verò mala in ignem æternum.* In sexta Synodo ad epistola Sophronij, quæ habetur actione 11. & suscipitur actione 13. damnatur error Origenis quem impugnauimus, & supra relatum est.

Illud hoc loco admonuerim, Ambrosium in illud ad Ephesios 3. *Ut innotescat principibus, &c.* Videri affirmare per Paulum, & Ecclesiam, aliquos ex dæmonibus ab errore, peccato, & tyrannide Luciferi fuisse liberatos. Id quod cum errore Origenis quadam ex parte consentit, ut Annonius ad sextum cap. 1. libri Periarchon Origenis adnotauit, & consentit Sixtus Senensis sexto libro Bibliothecæ, annotatione 291.

Aduerterem præterea, Hieronymum in illud ad Ephesios 1. *Et simul in laudem gloria eius,* & in illa verba, cap. 2. eiusdem epistolæ, *ut ostenderet in seculis superuenturis, item in illa, cap. 4. Ex quo totum corpus, nonnulla docere, in quibus cum Origene consentire videtur circa pœnas inferni tum hominum, quam angelorum damnatorum.* Verumtamen, ut in præfatione Commentariorum illius epistolæ ipse ait, commentarios illos ex commentariis Origenis, & Didymi collegit, paucis de suo additis. Vnde non loquitur ex propria sententia. Præterea in postrema verba Isaia, item lib. 1. Dialogorum aduersus Pelagianos versus finem pertractans verba illa Isaia: *Comburentur peccatores & iniqui simul, licet aferat pœnam dæmonum, & infidelium fore æternam, non tamen improbat, quin potius videtur approbare eorum sententiã, qui dicebãt pœnã fidelium peccatorum finiendam.* Verumtamen in illud Prouerb. 2. *Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non reuertuntur, in illud Ionæ 3. Peruenit verbum ad Regem Niniu,* & in Apologia aduersus Ruffinum, constanter affirmat: Nullius damnatorum pœnam, etiam si is Christianus fuerit, fore vnquam finiendam: quod multis egregisque argumentis probat ad locum Ionæ citatum. Quamuis, ut verum fatear, non videam Hieronymum respicere contrarium tamquam errorem in fide, sed solum tamquã opinionem omnino falsam, minimè que amplectendam. Augustinus 21. de ciuitate Dei à cap. 17. refert, & impugnat errores omnes, negantium pœnas damnatorum, vel omnium, vel aliquorum, esse perpetuas. Legito, si placet, Sixtum Senensem in libro quinto Bibliothecæ annotat. 229. & libro sexto annotat. 290. quibus in locis nonnulla alia in expositionem, & defensionem Hieronymi addit.

***

A DISPUTATIO II.
De causa obstinationis demonum.

VA MVIS cum fide Catholica sit constitutum, nec beatos posse de facto peccare, amittere que beatitudinẽ, nec damnatos posse à peccatis per penitentiam liberari, euaderẽ que cruciatus æternos, non tamen de fide Catholica est constitutum: vnde vtrumque proueniat. Quare, sicut 1. quæst. 4. artic. 4. disputauimus, an quòd beati peccare non possint, proueniret à natura ipsa beatitudinis, quasi visio beatifica impotens illos reddat ad peccandũ, an potius aliunde: ostendimusque contra Scotũ à natura ipsa beatitudinis id prouenire: ita hoc loco examinandum est, vnde obstinatio dæmonum in malo, quòdque ex illo nequeant per penitentiam resurgere, proueniat.

Diuus Thomas hoc loco affirmat, dæmones eo ipso quòd peccant, habere à sua propria natura obstinationem in malo, & peccato, nec de illo posse penitere. Ducitur ad hoc asserendum, quoniam, inquit, *vis appetendi commensurata est in vnquoque virtuti cognoscenti, que obiectum appetendum sic apprehendit, ut tamquam ostendens rem appetibilem, moueat ipsum appetitum.* Est verò hoc discrimen inter homines, & Angelos, quòd hi, quia non discurrunt, apprehendunt immobiliter, quicquid semel apprehenderint ac iudicauerint, non secus ac nos immobiliter apprehendimus prima principia, eo ipso quòd semel illa apprehendamus ac iudicemus: homines verò, quia discurrunt ratiocinanturque circa vtramque contradictionis partem apprehendunt mobiliter, iudicareque possunt modo vnũ oppositorum ut conueniens, & modo alterum, recedentes à priori iudicio. Hinc vult D. Thomas, hominem, sicut postquam iudicauit vnũ oppositorum esse expediens ac bonum, potest recedere à priori iudicio, & iudicare alterum oppositorum expedire magis ac melius esse, sic posse per voluntatem adherere vni ex oppositis postquam adhaeserat alteri, recedendo per voluntatem ab eo, cui prius adhaeserat: Angelum verò, quia apprehendit & iudicat immobiliter, etiam per voluntatem immobiliter adherere, ita scilicet, ut ante adhesionem integrum habeat adherere indifferenter alteri oppositorũ prout maluerit, postquam verò semel per assensum intellectus, & consensum voluntatis vni parti adhaeserit, illi immobiliter adhaereat, nec possit partem alteram velle. Atque hinc ait D. Thomas consuetudine receptum esse ut dicamus, liberum hominis arbitrium esse flexibile ad oppositum, cum ante electionem, tum post electionem: liberum verò Angeli arbitriũ esse quidem flexibile ad oppositum ante electionem, non verò post electionem.

Hanc doctrinam D. Thomæ interpretantur sectatores illius, ut intelligatur, quando voluntas Angeli cum plena libertate, tam quoad speciem actus, quam quoad exercitium, vni parti contradictionis adheret. Quòd enim in primo instanti, quando, iuxta D. Thomæ sententiã, solum habebat libertatem quoad exercitium, adherere possit alteri. Eam etiam interpretatur, ut intelligatur quando Angelus habet plenum iudicium, quo cognoscat omnes circumstantias rei: quando enim diabolus tentat aliquem sperans se illum prostraturum, nec obtinet, sed ille ex tentatione commodum reportat, dolere potest quòd illum fuerit aggressus. Hac ratione dicunt diabolum, qui mortem Christi curatur,

D. Thomæ de causa obstinationis dæmonum sententia. Fundamentum opinionis.

D. Thomæ sententiã ut explicent eius sectatores.